

13. Лігоцький А.О. Концептуальні підходи до формування освітніх систем // Педагогіка і психологія. – 1997. – №3. – С.115–122.
14. Луговий В.І. Управління освітою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 1997. – 302 с.
15. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти. – К.: Центр “Магістр-S”, 1996. – 256 с.
16. Семиченко В.А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? / За ред. А.І.Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – 636 с.
17. Цикин В. Формирование новой парадигмы образования // Директор школы. – 2000. – №3. – С.106–114.

УДК 378. 14

Ю.В. Петровська

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОМУНІКАТИВНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ СИНТАКСИСУ ІНОЗЕМНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Потреба України у підготовці висококваліфікованих фахівців немовних галузей з відповідним рівнем мовної культури ділового спілкування визначає нові напрямки методики навчання у галузі вищої освіти. На сьогодні найбільш актуальним підходом до навчання іноземної мови є комунікативний спосіб, що повністю відповідає віковим особливостям студентів та цілям європейського стандарту освіти молоді. Представники методики навчання іноземних мов для професійного спілкування з таких спеціальностей: економісти та менеджери – Лінда Сайперс, Л.Ю. Куліш, юристи – Ю.Л. Гуманова, В.О. Королева – Макари, М.Л. Свешнікова, Лінн Уестон, Елеонор Халсол, технічні спеціальності – Джеремі Комфорт, Ерік Г. Глендишнг, І.М. Гришина, Г.О. Тарнопольський, медики – О.П. Петрашук, військові – Р.Г. Зайцева, І.С. Онисина, Н.І. Угрюмова та ін. приділяють більше уваги набуттю мовленнєвого досвіду спеціалістами кожної галузі. Однак побудова висловлювання засобами іноземної мови і його подальше застосування відповідно до ситуації спілкування неможливе без лінгвістичних знань, тобто особливостей синтаксичної будови цього висловлювання.

Тому метою статті є дослідити особливості сучасних технологій комунікативно-орієнтованого навчання синтаксису як складового елементу іншомовної компетенції.

Реалізація комунікативного підходу у навчанні означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню учнем іншомовної мовленнєвої діяльності. З позиції комунікативного підходу оволодіння іноземною мовою проходить адекватно реальному акту мовленнєвого спілкування, тобто процес навчання є моделлю процесу мовленнєвої комунікації. Проте навчальна діяльність може бути лише максимально наближена до ситуацій реального спілкування в умовах рідного мовного оточення за такими найважливішими параметрами, як комунікативно вмотивована мовленнєва поведінка вчителя та учнів і предметність процесу спілкування, що забезпечується ретельним відбором комунікативно-мовленнєвих намірів, тем, ситуацій, які відображають інтереси та потреби учнів [2].

Комунікативне навчання іноземної мови є навчанням, що засноване на завданнях комунікативного характеру. Комунікативно-орієнтований підхід має мету навчити іншомовної комунікації, використовуючи всі необхідні для цього (не обов'язково тільки комунікативні) завдання та прийоми [3, 1].

У реальності навчання на основі лише комунікативних завдань практично не зустрічається. Тому “комунікативне навчання” та “комунікативно-орієнтоване навчання” стають синонімами.

Поряд з підручниками та автентичними навчально-методичними комплексами з'явилося багато мультимедійних систем навчання, які комплекси презентують

комунікативно-орієнтований підхід до навчання синтаксису іноземної мови і направлені на подолання психологічного бар'єру під час побудови власного висловлювання, і отже, підвищення внутрішнього стимулу до спілкування.

Застосування в учбовому процесі вищезазначених комплексів має ряд переваг для оволодіння студентами немовних спеціальностей (особливо першокурсниками, що впродовж 1 і 2 семестрів повторюють програму загальноосвітньої школи) синтаксисом іноземного мовлення. Серед них:

1. Актуальність добору синтаксичних конструкцій для формування суспільно-професійної компетенції.

2. Природна вмотивованість застосованого висловлювання обумовлена специфікою навчальних та творчо-пошукових завдань.

3. Інформативність граматичного матеріалу щодо використання запропонованих синтаксичних моделей, поданих у вигляді друкованих або озвучених діалогів.

4. Ситуативність і новизна подачі синтаксичного матеріалу обумовлене зміною теми, персонажів, ролей, умов спілкування.

5. Візуалізація граматичного матеріалу за допомогою мультимедійних технологій: музичний або дикторський супровід, анімація, графічні вставки, слайд-шоу, комікси, автентичне відео значно підвищують мотиваційний аспект навчання у студентів й надають більшої впевненості та зручності під час переказів та розв'язання проблемних ситуацій.

6. Наявність системи управління структурою. Адже викладач може задати найбільш оптимальну форму і послідовність пред'явлення синтаксичних конструкцій та комплексів, що дозволяє реалізовувати особистісний підхід до кожного студента та реалізовувати той самий навчальний матеріал для різних видів роботи.

7. Наявність системи контролю знань, інтегрованої в електронний підручник чи методичний посібник, що дозволяє здійснити контроль за вибором потрібної комунікативної конструкції для побудови висловлювання з моментальним результатом у вигляді графічних позначок, виправленої помилки або звукового оформлення чи готової оцінки за виконане завдання.

Починаючи з 3–4 семестрів студенти немовних спеціальностей починають знайомитись з мовним та мовленнєвим матеріалом за фахом. Окресливши ситуативно-комунікативний підхід до процесу навчання синтаксису і лексики іноземної мови та визначивши особливості типових ситуацій спілкування спеціалістів кожної галузі, можна моделювати процес реальної комунікації. Найбільш ефективним у цьому напрямку є поєднання інтенсивного навчання, завданням якого є занурення в іншомовне середовище, й інтерактивного навчання: розробки рольових, ситуативно-педагогічних ділових ігор та дискусійних форм роботи на здобуття професіонального досвіду засобами комп'ютерної технології. Реалізація такого принципу навчання студентів немовних факультетів вимагає введення спеціального діалогу – полілогу, не тільки між вчителем та студентами, але й між студентом і машиною, викладачем і машиною.

Сучасні діалогові технології навчання пропонують два основні підходи до формування комунікативної компетенції:

– **свідомий**, що розкривається у наданні певного граматичного мінімуму під час ознайомлення з курсом. Прикладом свідомого підходу до навчання “машина-людина” може служити курс німецької мови “Оеїзсіі Ріашшт 2000”, що містить біля 114 уроків з діалоговими ситуаціями з життя. Синтаксичний матеріал мультимедійного підручника поданий у вигляді лаконічних граматичних довідок, щодо структури речення та способів вираження членів речення в окремому розділі “Грамматика”. Закріплення синтаксичного матеріалу проходить у текстах-полілогах та відеофрагментах. Таким чином, робота над граматичним матеріалом полягає не тільки в імітації реплік, озвучених носіями, вправах на переклад, але й у їх свідомому використанні на практиці.

– **напівсвідомий**, що передбачає навчання іншомовного спілкування не шляхом заучування граматичних правил та відповідних до них прикладів, а використання так званих

мовленнєвих зразків, синтаксичних структур, моделей. Головна мета застосування у мультимедійних підручниках подібних цілісностей полягає у тому, щоб забезпечити студента можливістю відразу оволодіти синтаксисом мовлення на рівні речень та у режимі учбової комунікації досягнути відношення між словами в їх функціональному зв'язку. Подібна технологія навчання “машина-людина” яскраво реалізується у лінгафонному курсі німецької мови. Розмовні еталони німецького мовлення засвоюються шляхом багаторазового прослуховування різних тем, ситуацій, діалогів та їх подальшої репродукції.

Недоцільність несвідомого підходу у навчанні синтаксису (окрім структур етикетного характеру), а також “механічного заучування” підтверджується даними експериментів американських дослідників, якими доведено, що люди здатні розрізняти соціолінгвістичні нюанси мовлення з різним рівнем точності. При їх відтворенні у ході ситуативної взаємодії вони досягають, максимальної точності лише на фонологічному рівні, меншої – на лексичному і ще меншої – на морфолого-синтаксичному рівні.

Застосування мультимедійних засобів навчання іноземного мовлення значно підвищують якість комунікативної компетенції студентів. Однак, якщо мультимедійний підручник зводиться лише до мультимедійних ілюстрацій, виснажливих тестів та гіпертекстовим довідникам, то з урахуванням фінансових можливостей вузу (подібні технології дорого коштують), соціального запиту (якісно і швидко набути достатній рівень комунікативної компетенції), принципів комунікативного підходу до навчання дослідження Кубота ставлять студентів у роль пасивних сприймачів процесу без справжнього спілкування, з відпрацюванням здебільше писемного виду мовлення, ніж усного, що пов'язано з обмеженим варіантом запланованих реакцій з боку комп'ютера під час введення повідомлення) та гігієнічної точки зору (комп'ютерні технології сприяють погіршенню зору) краще застосовувати для навчання підручники з мультимедійними додатками на компакт - дисках.

На жаль, більшість мультимедійних підручників не мають фахової орієнтації, що значно ускладнює процес роботи зі студентами немовних спеціальностей. Тому основний курс іноземної мови для спеціальних цілей базується на використанні додаткових посібників як “Бизнес английский за 30 дней”, “Английский для юристов”, “Английский для экономистов”, “Еззепйаі ЕпфІзп іот тесісаі зШсіепіз” і т. п. або їх електронних варіантів. Мультимедійні засоби освіти у такому разі рекомендуються частіше для самостійного користування та вдосконалення граматичних навичок або для підготовки домашнього завдання.

Таким чином, аналіз сучасних вітчизняних та автентичних навчально-методичних комплексів, мультимедійних засобів освіти дозволяє зробити висновок, що технічний прогрес підштовхнув процес навчання іноземної мови до реалізації нових підходів та методів навчання, специфічні особливості яких полягають у розширенні соціально-культурного аспекту, професійно-спрямованого компоненту навчання та системи інтерактивних завдань. Практична робота над явищами синтаксису з одного боку засновується на аналітико-синтетичній діяльності студентів немовних спеціальностей, з іншого – на імітації моделі висловлювання.

Подальший розвиток системи комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови за допомогою дистанційних технологій може бути спрямований на розробку більш вузькоспеціалізованих мультимедійних підручників з метою надання не тільки соціокультурної, але й професійної компетенції студентам у кожній галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коростелев В. С. Коммуникативность и псевдокоммуникативность // Иностранные языки в школе. – 1991. – №5. – С. 17 – 21.
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

3. Мильруд Р. П. Коммуникативность языка и обучении разговорной грамматике (упрощенным предложениям) // Иностранные языки в школе. – 2002. – №2. – С. 15–21.
4. Мильруд Р. П., Максимова И. Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 2000. – №4. – С. 9 – 15.

УДК 37. 017

Т.І. Поніманська

ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Зростання ролі особистості, самостійності людини, її суб'єктних якостей і творчого потенціалу в центрі виховного процесу висуває гуманістичну парадигму. Нині гуманізм вже не виступає в якості бажаного, але не обов'язкового для практичної реалізації морального принципу. В умовах глобальної екологічної і духовної кризи він набуває значення категоричного імперативу збереження життя на Землі і людини як духовної особистості. Актуальності розв'язання означеної проблеми вчені надають особливого значення. Зокрема, І.А.Зязюн зауважує, що потребує осмислення проблема “олюднення людини” в царині учіння і виховання, яку автор пов'язує з вирішенням завдань гуманізації [1,7]. Необхідно подолати так званий “кризовий менталітет” сучасності, викликаний руйнуванням раніше стійких соціально-моральних утворень, що визначали особливості поведінки людини, структуру свідомості та психіки в цілому. Відтак перед педагогом постає завдання закріплення найбільш стабільних духовних якостей соціуму, основою чого є формування гуманістичних цінностей, починаючи з дошкільного віку, адже процес соціалізації особистості саме у даному віковому періоді є найбільш інтенсивним і результативним.

Постановка проблеми. Розглядаючи проблему гуманістичного виховання в інтеграції класичних педагогічних підходів, зауважимо, що авторитет гуманістичного ідеалу у різних сферах: соціальній, ідеологічній, науково-філософській, який був значним впродовж всієї історії людства, з особливою виразністю виявився у педагогіці. Не можна не визнати, що прогресивність ідеї гуманізму здавна породжувала бажання окремих вчених скористатися ним у вигляді формального схвалення та лозунгів з кон'юнктурною метою, зокрема, для проголошення “гуманізму” тих чи інших теорій. Такі спроби спричинили критичне ставлення до сутності гуманістичної педагогіки. Впродовж тривалого часу гуманістичне виховання трактувалося як течія буржуазної педагогіки. Тому у сучасній підготовці педагога важливо провести науковий аналіз його основних понять. О.В.Сухомлинська слушно зазначає, що виховання на основі цінностей має гуманістичний характер і пов'язане з переосмисленням педагогами “всього виховного процесу, з виявленням у цьому соціальному явищі тих аспектів, моментів, можливостей, які взагалі ігнорувалися, а саме: виняткова увага до внутрішнього світу особистості, поєднана з соціологічною рефлексією. Перша актуальна і принципова проблема – концентрація аксіологічних цінностей навколо ідеї гуманістичного виховання. В історії педагогічного гуманізму сьогодні виділяють три головні до кінця не освоєні практикою ідеї: вільного розвитку, ідея людини не як засобу, а як мети та ідея пристосування системи виховання до дитини, а не навпаки” [2, 121].

Головне протиріччя у вирішенні проблеми ми вбачаємо у тому, що процес гуманістичного виховання ініціює активність дитини, сприяє виробленню у неї суб'єктної позиції, готовності до самоствердження, однак педагоги професійно недостатньо підготовлені до її реалізації. При цьому на особистісному рівні значна частина вихователів усвідомлює необхідність гуманістичного виховання, адже останнім часом ідея свободи дитини в процесі виховання приймається беззаперечно. Однак доводиться констатувати довільне трактування цієї ідеї у практиці виховання. Складність вирішення означеної